

Ungas hälsa - manifest

Kristdemokratiska ungdomsförbundet (KDU)

1. INLEDNING – EN KRISTDEMOKRATISK MÄNNISKOSYN.....	3
1. INLEDNING – EN KRISTDEMOKRATISK MÄNNISKOSYN.....	3
2. HÄLSOTILLSTÅNDET BLAND BARN OCH UNGA IDAG	4
3. PSYKISK OHÄLSA.....	5
4. FYSISK OHÄLSA.....	7
5. SEXUALISERING OCH OBJEKTIFIERING	7
6. ALKOHOL OCH DROGER.....	8
7. FAMILJEN, SKOLAN OCH DET CIVILA SAMHÄLLET.....	10
8. MOT EN LJUSARE FRAMTID	13

1. Inledning – en kristdemokratisk människosyn

Vår identitet formas till stor del under ungdomsåren, därför behövs all trygghet som familj och samhälle kan erbjuda för vår frigörelse och framväxten av varje människas unika person. Barn och ungdomar skall och måste alltid värderas som en av samhällets mest ovärderliga resurser, och alla samhälleliga beslut måste beakta konsekvenserna för dessa kommande generationer.

Den kristna människosynen slår fast att människovärdet skall vara i centrum vid alla beslut. Vi betonar att människan inte endast har fysiska och mentala behov. Hon har även andliga. Därför tror vi att samhället måste tillgodose hela människans natur för hela och välmående människor.

Människolivets okränkbarhet är obestridligt alltifrån dess späda början till den svaga gamla människans sista andetag, och denna människosyn skall vara principen för all vård och teknisk utveckling. Denna princip är universell och omfattar alla människor – ofödd som född, kvinna som man, ung som gammal.

Varje människa, oavsett t ex kön, ålder, sexuell läggning, hudfärg, etnisk tillhörighet, religiös tillhörighet, handikapp eller sociala förhållanden är unik och har samma värde. Den kristna människosynen avkräver alla människor ett ansvar för varandra. För oss kristdemokrater är ungas villkor idag ett prioriterat område. En av våra ideologiska hörnstenar är syskonskapstanken som säger att alla människor på jorden är att likna vid bröder och systrar, en tanke som får långtgående konsekvenser. Detta manifest tar upp några frågor som engagerar oss, en beskrivning av vad vi vill och exempel på vad vi tror måste göras för att barn och unga skall få en tryggare och mer harmonisk tillvaro.

Kristdemokratin vill främja livet och en livets kultur, där varje människa har möjlighet att utvecklas i enlighet med sin egen person och sitt eget unika värde.

I ett Sverige som förändras genom bl.a. omstrukturering, arbetslöshet, besparingar och strida migrationsströmmar är barn och ungdomar en i högsta grad utsatt grupp, och det finns all anledning till oro för barn och ungdomar i riskzonen för en ogynnsam utveckling. De kan växa upp under svåra förhållanden, och i värsta fall utsättas för misshandel och övergrepp. För dessa barn och ungdomar finns risk att de i sin uppväxt och vuxenliv hamnar i situationer och svårigheter som i värsta fall kan leda till missbruk, kriminalitet, psykisk ohälsa och liknande. Unga ska ges bästa möjliga förutsättningar för att få en bra start i vuxenlivet. Tidiga insatser av förebyggande och stödjande karaktär - inom familjerna, skolorna och alla samhällets övriga instanser - kan bidra till en mer gynnsam utveckling.

De verksamheter som arbetar med barn och ungdomar har inom sina respektive områden ansvar för insatser till särskilt utsatta barn och ungdomar. Men utifrån de senaste årens rapporter om barnens situation förefaller dessa insatser otillräckliga. Mer resurser måste tillskjutas och överlag måste den vägledande målsättningen vara att skapa ett Sverige där respekten för livet och människovärdet får vara den vägledande principen.

Detta manifest fokuserar på vad som i ett kortare perspektiv kan göras för att lätta ohälsan hos unga. För att komma till rätta med problemet krävs dock långtgående förändringar av samhället ifrån en kollektivistisk till en personalistisk syn på människan. Att ohälsan hos unga är stor och fortsätter att växa är inte en slump utan ett direkt resultat av dagens förda politik. Den kollektivistiska människosynen förnekar människor dess naturliga gemenskaper, en meningsfull vardag och kontroll över sina egna liv. Konsekvenserna är tydliga i form av en ökad känsla av ensamhet, maktlöshet och tristess bland dagens ungdom.

Dessa djupare problem kan av politiker inte lagstiftas bort. Utan kräver en förändring av samhällsklimatet. Tilltron till samhällets gemensamma värderingsgrund måste återupprättas, de små gemenskapernas samhällsbärande funktion måste stärkas istället för att undergrävas och nedvärderas, människan måste återges möjligheten att excellera och på så sätt förbättra sitt liv, mediokratins norm måste brytas och glädjen i frihet så som ansvarstagande över sitt eget liv och egendom måste understrykas.

2. Hälsotillståndet bland barn och unga idag

En ny SCB-rapportbaserad på 100 000 intervjuer under åren 1980-2003¹ visar att ungas psykiska och fysiska hälsotillstånd är mycket kritiskt. Psykosomatiska indikatorer som sömnlöshet, återkommande trötthet, ångest och oro har blivit allt vanligare bland den unga generationen. Unga oroar sig allt mer för sin framtida ekonomi och risken att bli utan arbete.

Att unga mår sämre och sämre är alltså inte en myt. Många upplever att pressen ökar både i och utanför skolan. Psykisk ohälsa och stress kan även få rent fysiska konsekvenser, men ofta är det, som problemet med hönan och ägget, svårt att veta vad som kommer först. Klart är att ohälsan bidrar till att unga känner sig maktlösa i samhället. T.ex. så känner många ungdomar idag att de måste dricka alkohol för att kunna slappna av. Innan vi kan komma med några förslag på hur unga kan återerövra makten över sin egen vardag måste vi se hur verkligheten faktiskt ser ut för dem.

Olyckligt nog ökar dessutom alkoholkonsumtionen bland unga för varje år. Den genomsnittlige alkoholisten är inte längre en medelålders man på parkbänken, utan en 24-årig student. Åtstörningar kryper samtidigt allt längre ner i åldrarna. Bland flickor mellan 9 och 12 år tycker nästan hälften att de är för tjocka.² Enligt varannan mottagning i barn- och ungdomspsykiatri har den psykiska ohälsan ökat mycket bland barn och unga de senaste åren.³ Försäljningen av antidepressiva läkemedel till unga fördubblades under bara fyra år, mellan 1999 och 2003.⁴ Rapporter från både Barnombudsmannen och Folkhälsoinstitutet pekar åt samma håll.⁵

Men vad beror den ökande ohälsan bland unga på? Klart är att stress i skolan, mindre tid med vuxna, mobbing, sexualisering, och ökade krav alla spelar roll i denna negativa utveckling. Psykisk ohälsa kan dock yttra sig på en mängd olika sätt, vilket gör att den inte alltid är lätt att upptäcka utifrån. Detta gäller inte minst tjejer som oftare vänder sig inåt än att låta omvärlden veta att de inte mår bra.⁶ Åtstörningar och självdestruktivt beteende kan sedan bli det fysiska uttrycket när den inre smärtan är för stor. Bland killar är det vanligare med synliga tecken på psykisk ohälsa, som ökad våldsamhet eller beroende av alkohol och droger.

En anledning till att det är svårt att komma tillrätta med situationen är att psykiska problem länge varit skambelagda, när det egentligen borde vara lika naturligt att gå till en psykolog som att gå till en läkare när man har fysiska problem. Psykisk ohälsa har därför blivit till ett problem som ofta förträngs och glöms bort i samhällsdebatten. När den drabbar unga är situationen ännu svårare, eftersom de inte har samma möjligheter som vuxna att genom politiken påverka vilket stöd samhället ska ge.

En annan anledning till att det varit svårt att tala om ungas ohälsa är att frågor som alkoholberoende och sexualisering ibland påstås vara av privat karaktär, något en politiker inte har med att göra. Detta synsätt motsätter sig KDU med all kraft. När ungas röster försvinner på grund av ökande ohälsa är det politikens skyldighet att skapa bättre förutsättningar för en bra start på livet. När människovärdet kränks då unga tjejer reduceras från aktiva egna personer till passiva objekt till för andras beskådan är det samhällets plikt att säga stopp. När ungas utsikter till en värdig framtid minskar i takt med att

¹ "Ungdomars etablering: Generationsklyftan 1980-2003", SCB (2005)

² Lunner, Katarina: **Restrained Eating: Development and Models of Prediction in Girls** (2003)
http://www.diva-portal.org/diva/getDocument?urn_nbn_se_uu_diva-3374-1_fulltext.pdf

³ <http://www.bo.se/Adfinity.aspx?pageid=4865>

⁴ <http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/br%202005-04%20satsa%20tidigt.pdf>; s. 8

⁵ <http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/br%202005-04%20satsa%20tidigt.pdf>

Folkhälsoinstitutet. Fokhälsorapport 2005

⁶ <http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/br%202005-04%20satsa%20tidigt.pdf>; s. 16

alkoholintaget ökar är det upp till oss att visa vad syskonskapstanken och kärleken till medmänniskan innebär i praktiken. Då kan vi som kristdemokrater inte bara passiva se på.

Eftersom det finns många olika anledningar till att unga människor mår dåligt finns det inte någon enkel lösning på problemet. I KDU tror vi dock att det finns en rad insatser som skulle kunna förbättras i vårt samhälle. Under socialdemokratins långa maktinnehav har vi sett att ungas hälsa allt för ofta försummas. Här följer några idéer på hur vi skulle vilja förbättra ungas situation genom insatser som motverkar ohälsa. KDU vill främst lyfta fram fem områden där vi genom konkreta förslag kan skapa bättre förutsättningar för ungas hälsa och makt över sina egna liv. Det handlar om psykisk ohälsa, sexualisering, alkohol och droger, stress och fysisk ohälsa. Familjen, skolan och det civila samhället har givetvis också en viktig roll att fylla när det gäller förebygga och motverka den ökande ohälsan bland barn och unga. Mer om detta presenterar vi i slutet av manifestet.

3. Psykisk ohälsa

Enligt varannan mottagning i barn- och ungdomspsykiatri har den psykiska ohälsan ökat mycket bland barn och unga de senaste åren.⁷ Rapporter från både Barnombudsmannen och Folkhälsoinstitutet pekar åt samma håll.⁸ Ofta ligger en dålig självkänsla i grunden, vilket delvis är resultat av omvärldens ökande krav på att unga ska vara, se ut och bete sig på ett visst sätt för att bli accepterade. Otrygga familjeförhållanden och mobbing är andra faktorer som kan spela in. Enligt Socialstyrelsen tillhör flickor, invandrare och barn i storstadsområden särskilt drabbade grupper. Den ökande psykiska ohälsan bland unga har lett till långa köer inom vården, vilket kan innebära att när en psykolog äntligen fått tid har problemen hunnit förvärras betydligt. De psykiska problemen kan yttra sig på olika sätt bland olika personer:

Depression

9 av 10 som lider av depression vet inte om att de är sjuka och söker aldrig hjälp. Samtidigt vet man att åtminstone 5% av svenska unga mellan 16 och 18 år är deprimerade.⁹ Försäljningen av antidepressiva läkemedel till unga fördubblades under bara fyra år, mellan 1999 och 2003.¹⁰ Bland 15-åriga flickor ökar andelen som någon gång i veckan känner sig nere.¹¹ Enligt BO är förebyggande arbete en nyckel till att minska antalet unga som lider av depressioner. Goda kontakter med skolhälsovård kan vara ett sätt att få bukt med problemen i ett tidigt stadium. Tillgängliga psykologer och kuratorer borde vara lika självklara på skolorna som läkare är på sjukhus.

Ätstörningar

Pressen på unga att vara och bete sig på ett visst sätt blir allt större i vårt samhälle, även i fråga om utseende. Ätstörningar som anorexia och bulimi är ett problem som sträcker sig allt längre ner i åldrarna och är vanligast hos unga flickor med höga krav på sig själva. Dock har ätstörningar i allt större utsträckning även börjat drabba unga pojkar. Omvärldens skönhetsideal kombinerat med kulturella förväntningar på kvinnor som perfekta yrkeskvinnor, mammor och ständigt högpresterande gör att det är lätt att känna sig otillräcklig. Viktigt att komma ihåg är att ätstörningar inte bara är ett fysiskt problem – ofta bottnar de i en sviktande självkänsla som beror både på omgivningen och

⁷ <http://www.bo.se/Adfinity.aspx?pageid=4865>

⁸ <http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/br%202005-04%20satsa%20tidigt.pdf>

Folkhälsoinstitutet. Fokhälsoberättelse 2005

⁹ <http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/br%202005-04%20satsa%20tidigt.pdf>; s. 8

¹⁰ <http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/br%202005-04%20satsa%20tidigt.pdf>; s. 8

¹¹ <http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/br%202005-04%20satsa%20tidigt.pdf>; s. 8

psykiska faktorer. Klart är att dagens ouppnåeliga skönhetsideal spelar en roll. I en jämförelse med 1971 framkommer att unga idag är betydligt mer upptagna med sina kroppar. Enligt folkhälsoinstitutet vill 87 % av flickor i nionde klass ändra sitt yttre.¹² Mer än hälften tycker att de är för tjocka. Samtidigt har antalet fall av anorexia och bulimi ökat. Ätstörningar är nu så vanliga att så gott som alla tonåringar har erfarenhet av det, för egen del eller genom sina vänner.

Självdestruktivt beteende

Forskning visar att killar oftare än tjejer vänder sin psykiska ohälsa utåt mot omgivningen och blir våldsamma och bråkiga. Eftersom detta beteende märks tydligt är det enkelt att uppmärksamma och sätta in insatser. Men många unga som mår dåligt skäms över detta inför omvärlden och försöker istället att dölja sina problem. Känslan av att ingen lyssnar eller bryr sig gör att ångesten vänds inåt och skapar svårläkta sår. För många unga har självdestruktivt beteende blivit ett sätt att hantera smärta som inte kan riktas utåt eller uppfattas av omvärlden. När det gäller självdestruktivt beteende är det av stor vikt att hjälp sätts in i tid. Men köerna för att få prata med en kurator eller psykolog är på många håll skrämmande långa. Unga tjejer som skär sig själva är ett utbrett, extremt allvarligt problem som vuxenvärlden har förträngt under många år. Själv mord är också den vanligaste dödsorsaken i åldrarna 15-44 år.¹³ Enligt en rapport från BRIS har antalet e-postbrev från flickor som vill skada sig själva eller till och med begå självmord ökat dramatiskt under 2000-talets första fem år.¹⁴ Mörkertalen är dock fortfarande stora. Det är först nu problemet erkänns och med dagens takt kommer det dröja ytterligare ett antal år innan unga får den hjälp de förtjänar och behöver.

Därför vill KDU:

- **Att resurserna till ungdomsmottagningarna ska förstärkas så att en tjej eller kille som söker sig dit för hjälp aldrig ska behöva vänta mer än en vecka. Bedöms situationen vara akut skall tid kunna ges inom ett dygn.**
- **Att ungdomsmottagningarna ska bli bättre rustade att ta emot unga med psykiska problem.**
- **Att antalet platser på behandlingshem för patienter med allvarliga ätstörningar ska utökas.**
- **Att det ska finnas minst en kurator eller psykolog på varje högstadium och gymnasium.**
- **Att läkares kompetens kring självdestruktivt beteende ska stärkas så att en person som har skurit sig själv aldrig ska behöva bemötas av sjukvården på ett okunnigt eller respektlöst sätt.**
- **Att antidepressiva medel alltid måste kombineras med samtal i de fall medicinering är nödvändig**

¹² <http://www.fhi.se/upload/PDF/2004/rapporter/livavvikt.pdf>

¹³ Motion till riksdagen: Den psykiatriska vården (2004/2005), Chatrine Pålsson (kd), m.

¹⁴ <http://www.bris.se/upload/librari/brisreport/BRISrapporten2005u.pdf>

4. Fysisk ohälsa

Övervikt, diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar är åkommor som kan uppstå till följd av ett inaktivt liv. Mycket stillasittande framför dator och TV har tyvärr negativa hälsoeffekter för barn och unga. KDU vill därför skapa mer utrymme för spontan lek och aktivitet för barn och unga. Skolan har en viktig roll i att uppmuntra fysisk aktivitet. KDU vill att Idrott och Hälsa skall vara ett kärnämne på gymnasiet.

Personer med depressiva besvär är ofta fysiskt inaktiva, det kan vara en följd av de depressiva symtomen i sig men det är också möjligt att låg fysisk aktivitet bidrar till dessa symtom. Ökad motion kan förebygga vissa depressiva besvär.

Inom EU har behovet av effektivare tillvägagångssätt inom området folkhälsa på senare tid fått allt mer uppmärksamhet. EU har slagit fast att en ohälsosam livsstil, i synnerhet tobakskonsumtion i kombination med ohälsosamma matvanor och fysisk inaktivitet bland Europas medborgare är riskfaktorer som kräver ingripanden på nationell nivå såväl som på unionsnivå.

Trots ökad medvetenhet kring den fysiska ohälsa finns det stora skillnader mellan olika landsting och när anslagen till sjukvård krymper och vårddköerna växer är det ofta folkhälsoinsatserna som drabbas. KDU anser att utgångspunkten i folkhälsoarbetet är att kommunerna och landstingen tar ett gemensamt ansvar i att främja hälsa för sina invånare. Deras insatser når ut till alla och kan anpassas efter lokala och regionala behov och förutsättningar.

KDU vill att:

Inslag av fysisk aktivitet i skolan skall öka.

5. Sexualisering och objektifiering

En attitydförändring har skett i samhället de senaste 30 åren. Det som förr ansågs vara nästintill pornografiskt material är idag en naturlig del av gatubilden. Media spelar onekligen en viktig roll. Man kan säga att erotikerna har gått från att vara privat till att även bli mer offentlig, vilket skapar en enorm press på unga människor att ha en tidig sexdebut och förändra sina sexualvanor. I vår del av världen tar kränkningar av människovärdet dessutom ofta sitt uttryck genom att reducera kvinnor och i ökande utsträckning män till kön och objekt, i stället för människor med förnuft, vilja och handlingskraft. Objektifieringen av kvinnor och män i media är någonting som i princip alla kvinnor drabbas av genom att uppleva ständig otillräcklighet och dåliga självförtroende. När 7-åringar ägnar alltmer av sin tid åt att läsa om bantning i tidningar och sminka varandra finns det inte så mycket tid över att spela fotboll, läsa böcker, klättra i träd eller rita & måla. I stället för att sysselsätta sig genom aktiv handling blir flickor vid en tidig ålder vana vid passivitet - att bli beskådade av omvärlden. Idealen är extrema och många unga mår dåligt då de inte lyckas uppnå drömmen om den "perfekta" kroppen. Tyvärr är det ofta otroligt svårt att få hjälp, i synnerhet om det gått så långt så vård är nödvändig.

I IT-teknikens spår ibland uppstår ibland svårhanterliga problem. Barn och ungdomar utsätts allt oftare för trakasserier, våld och sexuella övergrepp både via nätet och mobiltelefoni. Det gäller att använda tekniken med förnuft. Konsekvenserna av de vuxnas passivitet kan bli förödande. KDU tror att det behövs mer av förebyggande arbete där dator- och mobiltelefonmarknadens aktörer, skola och föräldrar samarbetar för att hitta lösningar.

Enligt Skolverket har även språkbruket i skolorna påverkats av sexualiseringen av det offentliga rummet. Mer än var fjärde elev har blivit utsatt för sexuellt laddade kränkningar. Unga flickor tvingas dag ut och dag in stå ut med att bli kallade "hora" i korridorerna. Det är egentligen inte så konstigt att unga flickor lider av dåligt självförtroende och inte vågar ta för sig i klassrummet när de ständigt har ont i magen på grund av oro över vad som kan hända på rasten. Sexualiseringen av det offentliga rummet är ett svårt problem eftersom det är svårt att använda lagstiftning som verktyg. Därför menar vi kristdemokrater att det framförallt handlar om människosynen och hur vi ser på varandra som medmänniskor och inte som kön, någonting som måste börja vid en tidig ålder och på alla fronter.

Sexualundervisningen i skolan har en mycket viktig roll. Det är av största vikt att en god utbildning på området ges och att tillfälle för diskussioner finns. Uppdelning mellan tjejer och killar för att ge respektive grupp mer utrymme för egna reflektioner och diskussioner bör uppmuntras. Här kan det även finnas en poäng med att ta in någon utomstående som är kunnig på området istället för biologiläraren, då denna kan verka hämmande på elevernas vilja att diskutera. Sexualundervisningen skall inte endast innehålla information kring det sexuella utan även kring ansvar och relationer.

Regeringen har misslyckats totalt med sin satsning på att stärka unga flickors självförtroende. BRIS har riktat stora mängder kritik mot barn- och familjeminister Berit Andnors projekt FLICKA,¹⁵ och menar att regeringen med en turnerande kampanjbuss inte kan möta ungas behov som tar den ökande sexualiseringen och psykiska ohälsan på allvar. Det som krävs är mer långsiktigt arbete, både i form av förändringar av grundläggande normer och värderingar i samhället och i form av ökade resurser till skolornas kuratorsverksamhet och barn- och ungdomspsykiatri.

Därför vill KDU:

- **Att Etiska Rådet mot Könsdiskriminerande reklam (ERK) stärks i sin roll.**
- **Att det ska bli lättare för konsumenter att veta hur man ska gå tillväga för att anmäla reklam som anspelar på objektifiering och könsdiskriminering**
- **Att det i skolan ska föras diskussioner där eleverna medvetandegörs och får prata om de orealistiska ideal som råder i samhället idag.**
- **Att det införs en 15-årsgräns på skönhetstävlingar.**
- **Att sexualundervisningen i skolan förbättras så att pornografins skeva bild av sex kan monteras ner. Den känslomässiga delen och sunda relationer bör få minst lika stort utrymme som den rent fysiska.**
- **Att det offentliga kontakter med porrbranschen minimeras på alla sätt. Bojkott från offentligt håll av hotell som visar pornografi på TV-kanalerna är ett sådant exempel, som även näringslivet vinner på att tillämpa.**

6. Alkohol och droger

Alldeles för många unga, både tjejer och killar fastnar i ett missbruk av någon form. Det kan röra sig om alkohol, droger eller ett överdrivet spelande. Alkoholkonsumtionen i Sverige har ökat drastiskt sedan mitten av 1990-talet. År 1996 uppskattades den totala årliga konsumtionen till 8,4 liter ren (100 procent) alkohol per invånare 15 år och äldre. År 2004 låg nivån på 10,5 liter. Den ökande resandeförseln tillsammans med en högre försäljning för Systembolaget är några av orsakerna till den stegrade konsumtionen på senare år. Även restaurangförsäljningen och har ökat. Idag kan resenärer som fyllt 20 år medföra så mycket sprit de vill från annat EU-land till Sverige, så länge de kan motivera att det är avsett för eget bruk.

I takt med att alkoholkonsumtionen i samhället i stort har ökat de senaste åren, på grund av förändrade alkoholvanor, har den ökat även bland unga. 34 % av män och 25 % av kvinnor i åldrarna 18-29 år är idag riskkonsumenter av alkohol.¹⁶ Konsekvenserna för ungas hälsa på lång sikt ser vi ännu inte idag. Kopplingen mellan alkohol och ökat våld är dock tydlig. Ca 75 % av alla våldsbrott sker under påverkan av alkohol.¹⁷ Enligt brottsförebyggande rådet är dessutom rattfylleri bland unga alltmer

¹⁵ <http://www.bris.se/press/pressmessages.asp?ID=20>

¹⁶ <http://www.fhi.se/upload/PDF/2004/rapporter/hetadata0410.pdf>

¹⁷ http://www.unf.se/templates/Page_1924.aspx

vanligt förekommande.¹⁸ Under 2004 lagfördes 378 ungdomar mellan 15 och 17 år för rattfylleri eller grovt rattfylleri. Enligt en undersökning genomförd av Socialstyrelsen anser svenska studenter att alkoholkonsumtion är det största problemet på universitetsområdena, till och med större än sexuella trakasserier, stöld, vandalism och diskriminering.¹⁹

Samtidigt sker alkoholdebuten allt lägre ned i åldrarna. Det är numera inte ovanligt att debuten sker redan i 10-13 årsåldern. Dessa barn riskerar att bli storkonsumenter längre fram i livet. Eftersom kroppen inte är färdigutvecklad tål den alkohol än sämre än en vuxen och på så sätt riskeras skador i den fysiska utvecklingen. Det finns idag inget klart svar på varför alkoholkonsumtionen ökar bland unga. Det finns säkerligen flera orsaker. Säkert är dock att familjen har en ovärderlig roll för barnen. Vad barn saknar mest i dag är mer tid med vuxna och då främst föräldrarna. En satsning på familjen är en stor och viktig hälsofråga.

Det är också allvarligt att alkoholen ofta är inkörsporten till narkotika. Knappast någon prövar narkotika nykter. Idag är de flesta missbrukare så kallade blandmissbrukare. De konsumerar vad som finns tillgängligt, bara för att uppnå en berusning.

Minst 200 000 barn i Sverige med en missbrukande förälder.²⁰ Det är ofta någonting omvärlden aldrig får veta utan göms inuti barnen själva. Därför är det viktigt att skolpersonal och andra som arbetar med barn är medvetna om problemets utsträckning och får relevant utbildning i hur utsatta barn kan stödjas på bästa sätt.

För att hindra att fler fastnar i sådana här problem krävs ett stort förebyggande arbete. Under det socialdemokratiska styret har vi tyvärr fått se hur resurserna till just förebyggande arbete blivit mindre och mindre. Detta leder slutändan till fler unga som fastnar i ett allvarligt missbruk och stora kostnader, både för samhället och i mänskligt lidande. Forskning visar dock att det mest effektiva för att hindra missbruk är insatser som begränsar tillgången till alkohol och droger. Sambandet mellan totalkonsumtionen av alkohol och antalet alkoholskador i ett samhälle är tydligt. KDU vill att målet för alkoholpolitiken ska vara att minska totalkonsumtionen. För det behövs en aktiv politik men också en omfattande attitydförändring.

Familjen är en utav de viktigaste förebyggande krafterna mot missbruk och utslagning i samhället. En kristdemokratisk drogpolitik kräver hänsyn till individens helhetsituation samt det faktum att vi alla växer upp under olika förutsättningar. Det är oerhört viktigt att samhället ger tydliga signaler, dels genom en tydlig och effektiv lagstiftning, och dels genom att intensifiera opinionsbildningen mot drogliberala tendenser. Genom att ge stöd till föräldrarna och genom att erbjuda en skolmiljö som motverkar bruk av alkohol och andra droger kan skolan minska ungdomars bruk av alkohol.

KDU vill att:

- **Förebyggande arbete, så som diskussionsgrupper samt bra och relevant alkohol, narkotika och tobaks (ANT)-undervisning på skolorna får ökade resurser.**
- **Ideella organisationer från exempelvis Nykterhetsrörelsen utnyttjas som resurs i skolans ANT-undervisning.**
- **Folköl enbart ska få säljas på Systembolaget.**

¹⁸ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=475488&previousRenderType=2>

¹⁹ http://www.mobilisera.nu/upload/rapport_6.pdf

²⁰ http://www.unf.se/templates/Page_1924.aspx

- **Föräldrarnas roll som förebilder när det gäller dryckesvanor erkänns och att skolorna uppmuntrar "föräldra-överrensommelser" om att inte köpa ut alkohol till sina barn eller erbjuda sina barn alkohol hemma.**
- **Införsvoterna för alkohol återgår till de nivåer de var på vid EU inträdet.**
- **Skatten på alkohol är kvar på den nivå den är idag.**
- **I alla kommuner ska det finnas stödgrupper till barn med missbrukande föräldrar.**
- **Uppmuntra till "vita zoner" i livet såsom i trafiken under graviditet och i skolan.**

7. Familjen, skolan och det civila samhället

Föräldrar som är närvarande

För ungdomar är det framför allt i miljöer, som skolan och hemmet som den fysiska och psykiska hälsan eller ohälsan grundläggs. En tonårsförälder tillbringar i genomsnitt fyra minuter²¹ med att samtala och umgås med sitt barn om dagen. Fyra minuter, det räcker inte. Vi människor är i behov av gemenskap med varandra för att kunna utveckla vår personlighet. Vuxenvärld och barnvärld behöver mötas för att sunda normer och värderingar skall kunna överföras.

Föräldrakontakten är otroligt viktig i uppväxtåren. Barn och unga behöver verkliga förebilder som visar ansvarstagande, en coach som kan ge support och stärka barn och unga på deras svåra väg upp mot ett liv i vuxenvärlden som blivit hårdare än någonsin.

Att lägga fokus på familjen som en naturlig gemenskap och som samhällets minsta och viktigaste byggsten är något av det mest betydelsefulla som vi kristdemokrater kan göra. Stabila familjegemenskaper är en förutsättning för ett tryggt och harmoniskt samhälle och motverkar effektivt problem som alkoholism, kriminalitet och andra sociala svårigheter. Åtskilliga undersökningar visar att upprepade påfrestningar och upprepade negativa livshändelser i familjen ökar risken för senare psykisk ohälsa hos barn.²²

Det är tydligt att problem som t.ex. arbetslöshet, ekonomiska svårigheter och familjekonflikter bidrar till ökad stress och ohälsa hos barn och unga. Skilsmässor är mycket vanliga i dagens samhälle. Även om skilsmässa ibland är den bästa utvägen är de aldrig smärtfria för barnen och i möjligaste mån bör de förebyggas. I de fall där skilsmässa ändå genomförs är det mycket viktigt att barnen efteråt får en fortsatt nära kontakt med båda sina föräldrar.

KDU vill att:

- **Samhället ska i opinionsbildning och lagstiftning framhålla fördelarna med stabila familjegemenskaper, t ex genom skolans undervisning.**
- **Flexibel arbetstid skall införas så att utrymmet ökar för föräldrar att tillbringa mer tid med sina barn.**
- **Samlevnadsrådgivning ska erbjudas alla sammanboende par årligen för att i möjligaste mån förebygga skilsmässor och konflikter i hemmet.**
- **Barnkonto skall införas för att möjliggöra för föräldrarna att spendera mer tid med sina barn.**

En skola som ser den enskilde eleven

²¹ <http://www.ur.se/stop/brott/larare/larare2.html>

²² **Campbell, Behavior problems in preschool children: a review of recent research (1995)**

Enligt Barnpsykiatriutredningen (SOU 1998:31) lider minst 5-10 procent av alla barn och ungdomar av psykiska problem. Också andra former av ohälsa, som till exempel fetma ökar bland barn och skolungdom. Detta ställer krav på stödåtgärder som sätts in redan på barnvårdscentraler och sedan vidare till förskola, grundskola och gymnasium som framför allt syftar till att stärka föräldrarnas kompetens och självförtroende.

Inom svensk politik idag finns en bred uppslutning kring den så kallade nollvisionen, det vill säga att ingen ska dö eller skadas allvarligt i trafiken. Genom ett intensivt arbete har man lyckats förebygga och minimera antalet trafikskador. Riktade informationskampanjer har genomförts, debatten har vidrört myndigheter såväl som enskilda medborgare. KDU vill se samma politiska beslutsamhet och vilja när det gäller mobbning i skolan. Mobbning är då någon blir utsatt för upprepade negativa handlingar under en tid. Den som blir utsatt befinner sig i ett underläge och känner sig kränkt. Exempel på negativa handlingar kan vara fysiskt våld som slag och knuffar, psykiskt våld såsom utfrysning eller verbalt våld som elaka ord, ryktesspridning eller otrevliga mejl och sms. Mobbning är idag tyvärr ett vanligt förekommande fenomen på många skolor och arbetsplatser. Det positiva är att det går att göra en förändring. I skolor som upprättat handlingsplaner mot mobbning har man sett goda resultat, initiativ som engagerar elever mot mobbning såsom *Friends* är också ett bra sätt. Med en nollvision, en gemensam beslutsamhet mot mobbning tror vi i KDU att problemen kan motverkas.

Det finns ett starkt samband mellan psykisk hälsa och erfarenhet av delaktighet och inflytande. Många ungdomar upplever idag att de inte är delaktiga eller har inflytande på sin skola, på sin arbetsplats eller i den politiska beslutsprocessen. År 2003 ansåg 57 procent av alla elever i årskurs 7-9 att de saknade tillräckligt inflytande i skolan.²³ Därför anser KDU att det ska finnas ett minimikrav på elevinflytande en elev har rätt till. Om skolan ska vara till för eleven måste han/hon ha något att säga till om.

Elevinflytande handlar inte bara om demokrati utan undersökningar²⁴ visar på att ett ökat elevinflytande även bidrar till goda hälsoeffekter hos eleverna. Därför behöver elevråd och klassträffar få större inflytande och respekt på skolorna. Det ska även finnas personer som är beredda att ställa sig på elevernas sida gentemot organisationen. Om det finns klagomål på lärare, betygssättning med mera ska det finnas någon person med inflytande att prata med som lyssnar till elevens behov. Gymnasieelever skall få ta aktiv del vid anställning av personal eftersom det ytterst är eleverna som påverkas vid nyanställning.

En god relation mellan skolan och hemmet är en förutsättning för att vi ska få en skola i världsklass. Det är av stor vikt vilken attityd föräldrarna har till skolan eftersom denna attityd formar barnets syn på skolan. Om samarbetet fungerar bra mellan familjen och skolan upplever eleven harmoni. KDU tycker att både skolan och familjen måste ta ett aktivt ansvar för att få detta att fungera. Barn mognar olika fort, därför vill KDU att flexibel skolstart skall införas, det vill säga att göra det möjligt att påbörja skolgången både höst- och vårtermin. Dock vänder vi oss mot tendenser som vill sänka skolstarts åldern till fem års ålder. Barn måste tillåtas vara barn och få leka, de tvingas bli vuxna för fort som det är redan nu.

Det behövs ett bredare arbete med att skapa mer hälsofrämjande skolmiljöer. En viktig åtgärd är att planera väl strukturerade och drogfria ungdomsmiljöer med möjlighet till både fysisk och kulturell aktivitet. Skolundervisningen ska involvera information om skadeverkningar av alkohol, narkotika, tobak och dopingmedel. Tobaken är ett allvarligt hot mot folkhälsan, därför ska skolor hållas rök- och snusfria.

²³ <http://www.skolverket.se/sb/d/205/a/306>

²⁴ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=572&a=469879&previousRenderType=8>

Skolan har en viktig uppgift i att stärka elevens identitet och självförtroende. Därför måste skolan arbeta för alla människors lika rätt och möjligheter, oavsett kön. Utrymme att pröva och utveckla sin individuella förmåga och sina intressen ska ges till barn och unga oberoende av vilket kön de har.

Det sätt på vilket flickor och pojkar bedöms och bemöts i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras tolkningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har därför stort ansvar för att motverka osunda könsstrukturer. Omfattande attitydförändringar behövs för att ett jämställt samhälle ska bli verklighet. Det behövs ökad insikt om att etnisk mångfald är en tillgång som utvecklar våra skolor. Möten mellan olika kulturer, erfarenheter och perspektiv är en kvalifikation för god utveckling och lärande.

För att främja samarbetet mellan skola och elev tycker KDU att skolorna ska införa ett kontrakt mellan skola och elev som reglerar det gemensamma ansvaret för skolmiljön. I kontraktet skulle eleven bli ett löfte om att inte sabotera skolans materiel och inredning.

Skolan behöver bli bättre på att låta unga utveckla entreprenörskap, företagsamhet och kreativitet. Ett sätt att göra detta kan vara att engagera näringsliv i utbildningssystemet. Utbildningskoncept såsom Ung Företagsamhet bör uppmuntras. Genom Ung Företagsamhet får ungdomar möjlighet att driva egna företag, dessa bygger på elevernas egna idéer och erbjuder verkliga varor och tjänster.

KDU vill att:

- **Nolltolerans mot mobbning skall etableras.**
- **Mobbaren, inte den mobbade skall flyttas i första hand.**
- **Precis som samhället behöver bygga på en gemensam värdegrund måste även skolan göra det. De värden och den människosyn som inspirerats av kristendomen ska vara vägledande för skolans normöverförande roll.**
- **Flexibel skolstart skall införas, det vill säga att göra det möjligt att påbörja skolgången både höst- och vårtermin.**
- **Det ska finnas ett minimikrav på elevinflytande som en elev har rätt till.**
- **Kontrakt mellan elev och skola som reglerar det gemensamma ansvaret för skolans miljö och utrustning.**

Meningsfull fritid

Barn och ungas engagemang i den ideella rörelsen såsom idrotts-, musik- och kulturrörelsen bör uppmuntras. Det civila samhället kan inte nog underskattas i arbetet med att ge barn och unga en meningsfull fritid. Ett väl utvecklat civilt samhälle bygger på idealitet, oegennyttia och solidaritet. Ett sätt att främja hälsa och välbefinnande är att uppmuntra unga människors initiativkraft och kreativitet i det civila samhället. Det civila samhället är frivilliga föreningar av människor, gemenskaper där vi kan utvecklas. Vi tror att ungas skaparlust kan fångas upp, i föreningar, i studieförbunden, på fritidsgårdar, på klubbar med mera, där det finns breda och fria möjligheter att utveckla olika intressen.

Ett sätt att uppmuntra detta är att öppna upp våra skolor. På eftermiddagarna och kvällarna står stora lokaler fulla av resurser stängda. Vi vill att skolan ska bli en öppen plats, ett centrum i samhället, där vi alla kan träffas och utvecklas tillsammans. Detta skulle ge möjlighet för alla de musikband, dansgrupper och så vidare att kunna öva tillsammans. Datasalarna kan ses som en möjlighet för datakurser och andra lokaler ska finnas tillgängliga för allmänheten. Skolan skulle här kunna förvandlas till ett kulturellt utvecklande centrum. Ytterligare sätt att uppmuntra det civila samhället är att ge stöd, i form av bidrag, till föreningar, studieförbund och olika organisationer. Dessa skall vara skattebefriade.

Folkrörelserna brukar ibland kallas ”den tredje sektorn” mellan näringsliv och offentlig sektor, som utvecklar mycket av kulturella och sociala värden. Det är viktigt att denna sektor får vara förutsättningslös för att den skapande grogrund som finns här ska kunna bevaras.

Då det är dags för besparingar i kommunernas verksamheter är det alltid kultur- och fritidssektorerna blickarna först vänder sig mot. KDU anser att detta är en mycket negativ utveckling. I ett läge där barn och ungas utsatthet ökar är det extra viktigt att satsa på goda utvecklingsmiljöer. En undersökning

genomförd av "Fritidsforum" kring den öppna fritidsgårdsverksamheten 2001-2004, visade att i 6 av 9 kommuner har antalet kommunala fritidsgårdar minskat. Minskningen har skett både i storstäder och i mindre kommuner. I några kommuner har minskningen varit så kraftig att halva personalstyrkan försvunnit de tre senaste åren.

Möten över generationsgränser tror vi utgör ett positivt inslag i barns och ungas liv. Därför vill KDU att det på skolorna skall finnas en volontärsamordnare som kan förmedla kontakter mellan skolan och t.ex. ett äldreboende i kommunen. Då kunde unga göra ideella insatser som att gå på promenader, läsa eller gå och handla tillsammans med de äldre, detta bör kunna skrivas in i slutbetyget..

KDU vill att:

- **Kommunerna skall ta sitt ansvar i att ge barn och unga en meningsfull fritid.**
- **Uppmuntra ideellt engagemang och möte över generationsgränser.**
- **En volontärsamordnare skall finnas på skolorna.**

8. Mot en ljusare framtid

Få ungdomar ser idag entusiastiskt på framtiden, det finns en ökande oro inför det oväntade. Den som är ung ställs ständigt inför vägskäl och frågorna är många. Kommer jag få ett arbete efter gymnasiet? Ska jag våga ta studielån till en utbildning som kanske inte leder till något arbete? Vågar jag ens hoppas på en egen bostad? Duger jag? Kan jag leva upp till de krav som ställs på mig?

Det finns inga enkla lösningar för att vända trenden med ohälsa bland barn och ungdomar. Det krävs ett helhetsgrepp kring dessa frågor och vi som kristdemokratiska politiker behöver göra det vi kan. Något som är säkert är att den politik som först av socialdemokraterna i Sverige de senaste 11 åren inte har bidragit till en tryggare tillvaro för barn och unga. Ungdomsarbetslösheten är den högsta på många år och regeringen och stödpartiernas motarbetar med all kraft valfrihet inom skola och barnomsorg. Begreppet "familj" är nästintill ett skällsord, ett uttryck för en gammal patriarkal struktur. Den oro som många ungdomar känner idag är därför i allra högsta grad befogad. Sömnsvårigheter, depressioner, ångest och oro har blivit ett allt vanligare problem och för första gången är mår unga sämre än våra gamla. Att må psykiskt dåligt, isolera sig och tappa vänner hämmar den personliga utvecklingen. Ångest lägger hinder ivägen att våga ta nya steg i livet och kreativiteten bromsas.

Då larmrapport efter larmrapport slår oss är det lätt att lägga dövörat till. Då folkhälsa diskuteras är det lätt att hamna i förbudsträsket, men det är viktigt att frågorna inte reduceras till moralism och skrämselfpropaganda, för oss i KDU handlar det om att bry sig om sin medmänniska.

I detta manifest har vi i KDU försökt att visa på att en ljusare framtid för barn och unga är möjlig genom gemensamma krafter. Unga människors kreativitet, entusiasm och engagemang måste tas på allvar och tillåtas att utvecklas på ungdomarnas egna villkor. På så sätt kan vi förstärka den kommande vuxengenerationens möjligheter - och därmed Sveriges möjligheter.